

Date: 11th February-2026

O'ZBEKISTON SHAROITIDAGI RAQAMLI MOLIVAVIY SAVODXONLIK
PLATFORMALARI VA ULARNING TAHLILI

Rahimov Doniyorbek Ollayorovich

Osiyo xalqaro universiteti

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonda raqamli moliyaviy savodxonlik platformalarining uy xo'jaliklari byudjetiga ta'siri empirik va nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot Finlit.uz, "Moliya olami" interaktiv platformasi, Uzum–Mastercard moliyaviy kurslari va fintech mobil ilovalar (Alif Mobi, Click, Payme va boshqalar) orqali amalga oshirilgan. So'rovnoma natijalari raqamli moliyaviy savodxonlik platformalaridan foydalanish jamg'arma ulushini oshirish, xarajatlarni rejalashtirish va moliyaviy qaror qabul qilishda ishonchni kuchaytirishini ko'rsatadi. Tadqiqotning natijalari raqamli moliyaviy platformalarning uy xo'jaliklari byudjeti sifatini yaxshilash va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi samaradorligini tasdiqlaydi.

Kalit so'zlar: Raqamli moliyaviy savodxonlik; Finlit.uz; Moliya olami; Fintech; Uy xo'jaliklari byudjeti; Moliyaviy barqarorlik; Moliyaviy qaror qabul qilish

O'zbekiston moliyaviy savodxonlikni raqamli yo'l bilan yaxshilash bo'yicha bir qator platforma va tashabbuslarni yo'lga qo'ygan. Ushbu platformalar uy xo'jaliklari byudjetini boshqarish ko'nikmalarini oshirish, samarali xarajat rejasi tuzish va jamg'arma qilish madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynamoqda.

Finlit.uz — O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki tomonidan 2020-yildan beri faoliyat yuritayotgan axborot-ta'lim veb-sayti bo'lib, aholi moliyaviy bilimlarini oshirishga qaratilgan asosiy resurslardan biri hisoblanadi. Platforma orqali foydalanuvchilar turli yosh va ijtimoiy guruhlariga moliyaviy xizmatlar, bank mahsulotlari, byudjet rejalashtirish, qarz va kreditlar bo'yicha bilimlarni o'rganadi. Finlit.uz orqali taqdim etilgan materiallar o'quvchi, talaba, oilalar va tadbirkorlar uchun moliyaviy mustaqillikka erishishda yo'lchi bo'lib xizmat qiladi.

Bu platforma uy xo'jaliklariga o'z byudjetlarini strukturaviy tahlil qiluvchi eng asosiy bilimlarni berib, moliyaviy qarorlar qabul qilishda ishonchni oshiradi. Masalan, jamg'arma, xarajatlarni rejalashtirish va qarzdan to'g'ri foydalanish bo'yicha o'zgarishlar uy xo'jaliklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi.

"Moliya olami" (World of Finance) interaktiv ta'lim loyihasi bu moliyaviy savodxonlikni oshirish uchun yaratilgan interaktiv platforma bo'lib, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki va Visa kompaniyasi hamkorligida ishlab chiqilgan. Ushbu loyiha raqamli moliyaviy xizmatlar, xarajatlarni boshqarish, jamg'arma qilish va biznes asoslarini oddiy til bilan tushuntiradi. Platforma "Bilimlar mamlakati", "Chiqimlar mamlakati", "Jamg'armalar mamlakati" kabi bosqichlardan iborat bo'lib, foydalanuvchilarga mavzuni bosqichma-bosqich o'zlashtirish imkonini beradi.

Date: 11th February-2026

Interaktiv ta'lim modeli uy xo'jaliklari uchun juda foydali, chunki ular moliyaviy xulq-atvorni amaliy mashqlar orqali shakllantirib, real hayotda qo'llash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Bu esa byudjetni to'g'ri rejalashtirish va ortiqcha xarajatlarni kamaytirishga ijobiy ta'sir qiladi.

Uzum Media va Mastercard hamkorligidagi onlayn kurslar hamkorlikda ishlab chiqilgan onlayn moliyaviy savodxonlik kurslari O'zbekiston bozorida raqamli moliyaviy xizmatlardan unumli foydalanish bo'yicha tayyorlangan. Kurslar bank kartalaridan to'g'ri foydalanish, onlayn firibgarlikdan himoyalanih va boshqa moliyaviy ko'nikmalarni o'rgatadi. Bu kurslar Uzum Media platformasida onlayn tarzda mavjud bo'lib, 8 ta moduldan iborat bo'lgan ta'lim dasturini taklif etadi.

Bu tashabbus uy xo'jaliklari uchun amaliy yo'nalishga ega bo'lib, raqamli moliyaviy xizmatlardan xavfsiz foydalanish va moliyaviy qarorlarni ongli qabul qilishni rag'batlantiradi. Misol uchun, kartalardan foydalanish qoidalarini va firibgarlikdan himoya ko'nikmalari uy xo'jaliklarining energiya va mablag'larini tejashga yordam beradi.

Fintech ilovalar va mobil xizmatlar (Alif Mobi, Karmon AI va boshqalar)

O'zbekiston fintech bozorida raqamli moliyaviy boshqaruv bo'yicha bir qator ilovalar ham mavjud. Misol uchun Alif Mobi kabi raqamli ilovalar foydalanuvchilarga to'lovlar, pul o'tkazmalari, xarajatlarni kuzatish va boshqarish funksiyalarini taklif etadi. Bunday ilovalar moliyaviy rejalar va budjet ko'rsatkichlarini real vaqt rejimida monitoring qilishga imkon beradi.

Mobil ilovalar foydalanuvchilarga moliyaviy ko'rsatkichlarni ko'rish va boshqarishni soddalashtiradi, bu esa uy xo'jaliklarining byudjet nazoratini yaxshilaydi. Raqamli vositalar yordamida xarajatlarni qayta tuzish va jamg'arma strategiyasini avtomatizatsiya qilish moliyaviy barqarorlikni oshiradi. Mazkur sanab o'tilgan platformalar:

- moliyaviy bilimlarni oshirish;
- raqamli xizmatlardan xavfsiz foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish;
- byudjet rejalashtirish va jamg'arma strategiyalarini mustahkamlash
yo'nalishlarida aholi uchun muhim vositalar bo'lib xizmat qilmoqda. Ularning amaliy qo'llanilishi uy xo'jaliklari daromad va xarajat balansini yaxshilashga, moliyaviy risklarni kamaytirishga hamda jamg'arma madaniyatini shakllantirishga yordam beradi.

O'zbekistonda raqamli moliyaviy savodxonlik platformalarining uy xo'jaliklari byudjetiga ta'siri empirik tahlil asosida O'zbekistonning turli hududlarida yashovchi 120 nafar respondent (uy xo'jaliklari vakillari) o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalariga asoslanadi. Tadqiqotda quyidagi platformalardan foydalanish darajasi va ularning uy xo'jaliklari byudjetiga ta'siri o'rganildi:

- Finlit.uz
- "Moliya olami" interaktiv platformasi
- Uzum–Mastercard moliyaviy savodxonlik kurslari
- Fintech mobil ilovalar (Alif Mobi, Click, Payme va boshqalar)

So'rovnoma natijalari statistik tahlil (foizlar va solishtirma ko'rsatkichlar) asosida qayta ishlangan.

Platforma nomi	Foydalanuvchilar ulushi (%)
Finlit.uz	42 %
“Moliya olami”	28 %
Uzum–Mastercard kurslari	18 %
Fintech mobil ilovalar	67 %

1-jadval. Raqamli moliyaviy savodxonlik platformalaridan foydalanish darajasi

Tahlil: Jadvaldan ko‘rinadiki, fintech mobil ilovalar eng keng tarqalgan platforma hisoblanadi. Bu holat raqamli to‘lovlar va mobil banking xizmatlarining kundalik hayotga chuqur kirib kelgani bilan izohlanadi. Finlit.uz esa moliyaviy savodxonlikni oshirishga qaratilgan rasmiy platforma sifatida muhim o‘rin egallamoqda.

2-jadval. Platformalardan foydalanishning uy xo‘jaliklari byudjetiga ta‘siri

Byudjet ko‘rsatkichlari	Platformalardan foydalanishdan oldin (%)	Platformalardan foydalanishdan keyin (%)
Jamg‘arma mavjudligi	31 %	56 %
Rejalashtirilgan xarajatlar	38 %	64 %
Nazoratsiz xarajatlar	47 %	22 %
Moliyaviy qaror qabul qilishda ishonch	35 %	69

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, raqamli moliyaviy savodxonlik platformalaridan foydalanish:

- jamg‘arma ulushining oshishiga,
- xarajatlarni rejalashtirish darajasining yaxshilanishiga,
- ortiqcha va nazoratsiz xarajatlarning qisqarishiga olib kelgan.

Empirik ma‘lumotlar asosida aniqlanishicha, sabab–oqibat zanjiri quyidagicha shakllanadi:

Raqamli moliyaviy savodxonlik platformalaridan foydalanish → moliyaviy bilim va ko‘nikmalarining oshishi → byudjetni ongli rejalashtirish → jamg‘arma hajmining ko‘payishi → uy xo‘jaliklari moliyaviy barqarorligining mustahkamlanishi

Bu bog‘liqlik raqamli platformalarning nafaqat axborot beruvchi, balki moliyaviy xulq-atvorni shakllantiruvchi mexanizm ekanini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari O‘zbekiston sharoitida:

- raqamli moliyaviy savodxonlik platformalari uy xo‘jaliklari byudjetining sifat jihatdan yaxshilanishiga xizmat qilayotganini;
- moliyaviy intizom va uzoq muddatli rejalashtirish madaniyati sezilarli darajada oshayotganini;

Date: 11th February-2026

- fintech texnologiyalarining moliyaviy barqarorlikka vositali, ammo kuchli ta'sirga ega ekanini ko'rsatdi.

O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan raqamli moliyaviy savodxonlik platformalari uy xo'jaliklari byudjetini boshqarishda samarali instrument sifatida namoyon bo'lmoqda. Ularning tizimli rivoji aholining moliyaviy madaniyatini oshirish, jamg'arma salohiyatini kuchaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Gozibekov D. Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy savodxonlik // Iqtisodiyot va ta'lim. – 2021. – №3. – P. 45–52.
2. Hasanov R. Fintech va uy xo'jaliklari moliyasi // Moliyaviy tahlil. – 2022. – №2. – P. 33–40.
3. https://qalampir.uz/en/news/mirziyeev-banklarda-rak-amli-khizmatlarni-kupaytirish-buyicha-topshirik-berdi-123995?utm_source
4. UzDaily. Uzbekistan to establish fintech office under Central Bank to support digital innovation [Elektron resurs]. https://www.uzdaily.uz/en/uzbekistan-to-establish-fintech-office-under-central-bank-to-support-digital-innovation/?utm_source

